

Kielikoulutus opiskelijan silmin – politiikkaako sekin on?

Julkaistu 31. toukokuuta 2010. Kirjoittanut Tiina Tanskanen.

Miten näyttäytyy opiskelijan silmin opettajien käymä verkkokeskustelu, jossa pohditaan omaa työtä ja sen kohtaamia kielikoulutuspoliittisia haasteita? Kuinka aineen- ja luokanopettajaksi opiskelevat voisivat vaikuttaa systemaattisemmin kielikoulutuspoliittisesti? Miten kielenopetusta muutoinkin tulisi uudistaa?

Opetusmaailman näkymätön puoli

Jyväskylän yliopistossa aineenopettajankoulutukseen kuuluu soveltava ohjattu harjoittelu, jonka opiskelija suorittaa itse hankkimassaan harjoittelupaikassa. Harjoittelun voi suorittaa myös muualla kuin koulussa, jos opiskelijaa kiinnostavat muutkin opetusalan tehtävät kuin varsinainen opettajan työ. Luonnollisesti suurin osa opettajaopiskelijoista suuntaa opettajan ammattiin, mutta on hyvä tiedostaa, että pedagoginen koulutus antaa valmiudet työskennellä monenlaisissa muissakin tehtävissä. Siksi on hienoa, että opintoihin kuuluvan soveltavan harjoittelun voi toteuttaa sen mukaan, millaisia tehtäviä opiskelijan valitsemassa harjoittelupaikassa on tarjolla. Ei siis ole välttämätöntä itse opettaa harjoittelun aikana.

Opiskelujeni edetessä olen huomannut olevani hyvin kiinnostunut opetusalan toisesta puolesta, siitä työstä, jota ei tehdä luokan edessä, mutta jonka tulokset silti näkyvät jokaikisessä paikassa, jossa tarjotaan opetusta - koulutussuunnittelusta. Se ammattiryhmä oli ennen kummasti jäänyt minulta lähes kokonaan huomaamatta, vaikka todellisuudessa koulutussuunnittelijoita on hyvin monissa eri laitoksissa ja työmahdollisuudet alalla ovat moninaiset! Opettajaopintojen soveltavaa harjoittelua suunnitellessani keksin kysellä yliopistolla, keneltä voisin tiedustella harjoittelumahdollisuuksista Opetushallituksessa, ja sain kielikoulutuskysymyksiin perehtyneen opetusneuvos Anna-Kaisa Mustaparran yhteystiedot. Hän lupautui ohjaajakseni kahdeksi viikoksi ajalle 6.-19.4.2010. Sain pyynnön raportoida harjoittelustani Opetushallituksessa Kielikoulutuspolitiikan verkoston uudessa verkkolehdessä. Minun toivottiin kirjoittavan omista kenttäharjoittelukokemuksistani sekä siitä, miltä nykyinen kielikoulutuspoliittinen tilanne opiskelijan silmin näyttää.

Ning – kielenopettajien Facebook

Harjoittelussa Opetushallituksessa minulle annettiin tehtäväksi seuloa kielenopettajille tarkoitettuun täydennyskoulutusohjelmaan liittyvää ning-verkkopohjaista keskustelua, ”kieltenopejen feissaria”, jossa opettajat jakavat kokemuksiaan arkipäivän

opetustyöstä. Sieltä minun tuli poimia hyviä ideoita ja toimintatapoja, joita kannattaa viedä eteenpäin kielenopetuksen ja kielenopettajien täydennyskoulutuksen kehittämiseksi (<http://kieltenopetverkossa.ning.com>). Kuka tahansa voi kirjautua jäseneksi verkostoon ja osallistua keskusteluun. Erityisen kiinnostavaa harjoittelussa OPH:ssa ja keskustelun seuloonnassa oli se, että se tarjosi laajan, yhteiskunnallisen näkökulman opettajuuteen. Ennen ajattelin - ja niin varmasti ennen olikin -, että kielenopettajat toimivat pitkälti omilla rintamillaan kielikoulutusasioiden ajamiseksi. Harjoittelussa huomasin ilokseni, että maanlaajuista kielenopettajien yhteistyötä pyritään koko ajan lisäämään ja kehittämään. Koin, että yksittäiset kielenopettajat todella voivat vaikuttaa kielikoulutuspolitiikkaan; olihan tehtävänäni seuloa juuri ns. tavallisten riviopettajien keskustelua heidän käyttämistään opetusmenetelmistä ja -materiaaleista sekä opetuksessa ilmenevistä ongelmista. Täytyy kuitenkin muistaa, että vaikka kielenopetverkossa -sivustolla on jo yli 800 jäsentä, se ei silti tavoita läheskään kaikkia Suomen kielenopettajia. Muitakin yhteistyömuotoja tulee siis edelleen miettiä.

Opettajien vaikutusmahdollisuudet yhteydessä kuntapolitiikasta

Keskustelija seuloessani totesin myös, että kielenopettajien vaikutusmahdollisuudet kielikoulutuspolitiikkaan vaihtelevat kunnittain, ja eri kunnissa tehdään hyvin erilaisia kielikoulutuspoliittisia päätöksiä. Joissain kunnissa koululaisten kielivalintojen supistuminen nähdään suurena uhkana suomalaisten totutusti monipuoliselle kielitaidolle, toisissa taas kielenopetuksen nykytilaa ei nähtävästi ole vielä täysin herätty näkemään. Kuitenkin kun pohdin, mitkä yleisesti ottaen tuntuvat tällä hetkellä olevan päällimmäisiä teemoja suomalaisessa kielikoulutuspolitiikassa, kielivalintojen monipuolistaminen on mielestäni ehdottomasti keskeisin keskustelunaihe. Vanhemmille järjestetään kielivalintailtoja, joissa markkinoidaan myös muiden kielten kuin englannin opiskelun hyödyllisyyttä, ja oppilaille järjestetään kielipäiviä, joissa heille esitellään eri kieliä leikkien, pelien ja askartelun kautta.

Kohti autenttista kielenopettajuutta

Itse kielenopetuksessa suunta on selvästi kohti autenttista opetusta, mikä oli myös OPH:n vetämän, valtakunnallisen Perusopetuksen vieraiden kielten opetuksen kehittämishankkeen (2009–2010) kolmannen lähijakson aihe. Konferenssi osui harjoittelujaksolleni, ja pääsin osallistumaan sen ensimmäiseen päivään 13.4.2010 Helsingin Ruoholahdessa. Tämän valtakunnallisen kielenopettajien lähiopetusjakson tavoitteena oli käsitellä autenttisuutta ja sen merkitystä sekä autenttisuutta tukevia toimintamuotoja kielenopetuksen rikastamisessa. Autenttisuuden edistämässä avainasemassa ovat koulujen kansainväliset kontaktit, uusien mediaympäristöjen hyödyntäminen opetuksessa, sekä erilaiset koulujen omat ja muiden koulutuslaitosten kanssa yhteiset hankkeet, joissa pyritään lisäämään opettajien yhteistyötä valtakunnallisesti.

Uuden, mielenkiintoisen näkökulman kansainvälistymiseen tarjoaa puolestaan *home internationalization* –ajattelu, jossa kansainvälisyyttä etsitään kotikulmilta: aina ei tarvitse lähteä merta edemmäs kalaan. Nykyisinhän netti sitä paitsi tarjoaa hienot mahdollisuudet kansainvälisten kontaktien luomiseen ja ylläpitämiseen. Yhtenä esimerkkinä tästä voisi mainita eTwinning –sivuston (www.etwinning.net).

Kieliaineiden opetuksen suurimpia ongelmia tällä hetkellä tuntuu mielestäni olevan se, että - varsinkin englannissa - koulun kielenopetuksen ja oppilaiden vapaa-ajan kielenkäytön välinen kuilu on suuri. Oppilaiden mielestä vieraita kieliä oppii elokuvista, peleistä ja netistä, oppikirjan tekstit sen sijaan ovat t-y-l-s-i-ä. Oppilaat, jotka käyttävät vierasta kieltä (lähinnä englantia) säännöllisesti verkossa, näkevät koulussa opeteltavan ja vapaa-ajalla käytetyn kielen täysin erillisinä. Osa oppilaista jopa näyttäisi olevan sitä mieltä, että perinteinen luokkahuonesidonnainen kieltenopetus on lähes tarpeetonta.

Vieraiden kielten kouluopetus ei vastaa työelämän tarpeisiin

Jotta siis tämän päivän kieltenopetus oikeasti kohtaisi nuoret ja motivoisi heitä kielten opiskeluun, jonkin on muututtava. Koulu ja sen työtavat eivät (enää) voi olla irrallinen saareke, johon sulkeudutaan tietyksi ajaksi päivästä oppimaan, minkä jälkeen taas palataan osaksi ympäröivää yhteiskuntaa. Myös kieltenopettajien koulutus vaatisi uudistuksia. Voiko kukaan kohta olla "pelkkä" kieltenopettaja? Se, että koulussa opetetaan etupäässä rakenteita ja kielioppia, ei vastaa nykyisen työelämän tarpeita. Mietin, mikä voisi vaihtoehtoisesti olla sen oppiaineen nimi, jota tulevaisuuden kieltenopettajat opettaisivat. Miltä esimerkiksi kuulostaisi kieli-, kulttuuri- ja kansainvälisyyskasvatus - tai yksinkertaisemmin kielikasvatus? (esim. P. Kaikkonen 2005) Se ainakin on selvää, että kieltenopetuksen on aina oltava myös kulttuurikasvatusta, muuten koko kielenoppimisen merkitys jää hyvin kapea-alaiseksi. Lisäksi opetuksen sisältöjen on kummuttava tästä maailmasta, ei vain oppikirjoista. On mietittävä, mistä lapset ja nuoret omalla ajallaan oppivat kieliä - mikä tekee niiden oppimisesta heidän mielestään mielekäästä.

Kielikoulutuspolitiikkaopiskelijan arjessa

Loppujen lopuksi lapset on helppo saada innostumaan uusista jutuista, jos ne vain *kolahtavat*. Siksi Opetushallituksessakin kehitetään monenlaisia hankkeita, joiden avulla kieltenopiskelu pyritään tuomaan konkreettisella tavalla lähemmäksi lapsia ja heidän kauttaan myös vanhempia. Tiennäyttäjänä oppilaslähtöiseen, oppijalle mielekkääseen kieltenopetukseen toimii muun muassa Opetushallituksen KieliTivoli –hanke (www.kielitivoli.fi), jonka nettisivustolla vasta-alkajat pääsevät kielipulahduksiin ja taitavammat testaamaan omaa kieliosaamistaan.

Tärkeintä on tehdä kieliä tutuiksi ja kiinnostaviksi. Itsekin olen ollut mukana järjestämässä kielipäivää Jyväskylän normaalikoulun sekä Kortepohjan ala-asteilla. Tarkoituksena oli tutustuttaa kielivalintojen edessä olevia koululaisia eri kieliin monenlaista puuhastelua tarjoavien kielipisteiden kautta. Saksan pisteellä lapset innostuivat silmin nähden leikkiautolla huristelusta Saksan kartalla sekä heille tarjotuista pikku pretzeleistä ja Goethe Institutin pinsseistä. Päivät olivat myös meille kielipisteiden pitäjille hyvin antoisia. Lasten kanssa touhutessa ei edes tullut ajatelleeksi, että toiminnallamme olisi tekemistä kielipolitiikan kanssa, mutta sehän oli opiskelijoiden toteuttamaa paikallista kielikoulutuspoliittista vaikuttamista parhaimmillaan!

Opinnoissa (tässä viitataan lähinnä Jyväskylän OKL:ään) kielikoulutuspolitiikka ei käsitteenä tai esimerkiksi kurssien aiheena juurikaan tule esille, mutta koen, että halutessaan opiskelija pääsee vaikuttamaan siihen hyvin konkreettisella tasolla, ainakin Jyväskylän yliopiston kielten laitoksella. Myös opettajaksi opiskelevien keskinäisissä keskusteluissa kielipolitiikkaa

pohditaan paljon ihan huomaamatta. Mieleepi tosin tuli yksi keino saada opiskelijat tietoisemmiksi *ihan oikeasta* kielikoulutuspolitiikasta, nimittäin se, että aineen- ja luokanopettajaksi opiskelevien edunvalvojajärjestöt Jano ja Pedago toisivat toimintaansa näkyvämmiin esille. Olisi hyvä, että nykyistä useampi opiskelija lähtisi mukaan järjestötoimintaan, jonka kautta opiskelija saa sekä rutkasti tietoa että oman äänensä kuuluville kansallisellakin tasolla.

Toisaalta harmittelin, etten pedagogisten opintojen soveltavassa harjoittelussa päässyt näkemään opettajien arkipäivää koulun opettajainhuoneessa enkä tutustumaan uuteen, vaihteeksi itse valitsemaani opetusryhmään. Olin kuitenkin ehdottomasti päättänyt tehdä harjoitteluni jossakin muussa kuin varsinaisessa opetustyössä. Halusin pientä esimakua siitä, mitä koulutuksen suunnittelu- ja kehittämistyö käytännössä on. Tavoitteenani oli saada käsitys Opetushallituksen toiminnasta sekä perehtyä siihen työyhteisönä: mitä siellä oikeastaan tehdään, minkälaisissa tehtävissä siellä voi toimia, mitkä ovat sen toimintatavat ja tavoitteet ja niin edelleen. Vaikka työskentelin pari viikkoa hyvin itsenäisesti, pääsin kuitenkin harjoitteluni aikana keskustelemaan monien erilaisissa tehtävissä toimivien OPH:laisten kanssa. Jo ensimmäisenä harjoittelupäivänäni sain osallistua kokoukseen, jossa viimeisteltiin perusasteen vieraiden kielten opetuksen kehittämiseen tarkoitettujen valtionavustusten hakutiedotetta. Kun minulta siellä heti kyseltiin, ”mitäs nuoriso tästä on mieltä”, tuli minulle alusta alkaen tunne, että mielipiteitäni kuunneltiin ja näkemyksiäni arvostettiin. Tämä tunne säilyi koko kaksiviikkoisen harjoittelujakson ajan.

Kirjoittaja opiskelee viidettä vuotta Jyväskylän yliopistossa saksan kieltä ja kulttuuria sekä ruotsin kieltä, kasvatustieteitä, yhteisö- ja kulttuurienvälistä viestintää ja taloustieteiden palvelulähtöistä liiketoimintaa. Hän on suorittanut kuluvana lukuvuotena aineenopettajan pedagogiset opinnot.

Tähän artikkeliin liittyvät asiasanat:
keskustelu, kielikoulutuspolitiikka